

Motion till riksdagen 2011/12:A278

av **Agneta Luttrupp och Jan Lindholm (MP)**

Delaktighet och tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillgänglighet som diskrimineringsgrund bör regleras i lag.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om en kunskapssatsning hos primärkommuner, landstingskommuner och myndigheter.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur fler arbetsplatser kan göras tillgängliga för personer med funktionsnedsättning före anställning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en försöksverksamhet med samordnare enligt Riksrevisionens förslag.¹

¹ Yrkande 4 hänvisat till SoU.

Fel! Okänt namn på

Motivering

Delaktighet och tillgänglighet är honnörsord i internationell och nationell handikappolitik. Många utvärderingar, av bland andra Skolverket, Diskrimineringsombudsmannen och Handikappförbunden, visar dock att verkligheten är en annan. Från den 1 juli 2003 finns en lag om diskriminering på grund av funktionsnedsättning. Om inte brist på tillgänglighet förs in i diskrimineringslagen behövs en särskild rättighetslagstiftning för tillgänglighet. En statlig utredning bör då se över på vilket sätt en sådan lagstiftning bäst kan införas i Sverige.

Förskola och skola

Varken läroplanen för förskolan, den obligatoriska skolan eller den frivilliga skolan rymmer något om vikten av delaktighet eller tillgänglighet trots att lärare själva uppger att ca 20 procent av eleverna är elever i behov av särskilt stöd. I den gruppen finns många elever med funktionsnedsättning.

Personal i förskolor, skolor och fritidshem möter i många grupper barn/elever med funktionsnedsättning. Ändå går de flesta ut sin lärarutbildning utan kunskap om barn/elever med funktionsnedsättning. I lärarutbildningen ingår specialpedagogik om 7,5 högskolepoäng, vilket motsvarar en veckas heltidsstudier. I alla lärarutbildningar bör specialpedagogik med inriktning mot funktionsnedsättning ingå. Utan den kunskapen är det risk att många barn och elever med funktionsnedsättning inte får det stöd de har rätt till.

Förskola

För att alla barn i förskolan ska vara delaktiga i förskolans verksamhet krävs att förskollärare har kunskap om pedagogiska konsekvenser av funktionsnedsättningen och vilka hjälpmedel och läromedel som kan stödja barnet. Tidigare var landstingets habilitering ett stöd för förskolan med att arbeta direkt med barnet, men sedan bortåt tio år tillbaka har specialpedagogerna på habiliteringen fått ändrade arbetsuppgifter, vilket gör att de är ett stöd till personalen på förskolan. Även Specialpedagogiska skolmyndigheten arbetar enligt sitt regleringsbrev som stöd till huvudmannen. Handikapporganisationer och föräldrar till barn med funktionsnedsättning saknar det direkt riktade stödet för sitt barn.

Skola

I skolan blir bristen på delaktighet och tillgänglighet tydlig. En rapport från Skolverket visar att endast 50 procent av den obligatoriska skolan och den

frivilliga skolan är tillgänglig för elever med rörelsehinder. Bristen på utbildade specialpedagoger innebär en kunskapslucka som missgynnar elever med funktionsnedsättning. Den nya lärarutbildningen innebär ett paradigmskifte när det gäller specialpedagogik. En hållbar lärarutbildning (SOU 2008:109) återgår man till att när elever inte lyckas i skolan är det ett individproblem; det är elevernas ”fel” att de inte lyckas i skolan. Förklaringar i elevernas skolmiljö ser man som något som varit ”tankeväckande”. Från dagens skoltext om elever i behov av särskilt stöd är det risk att perspektivet återgår till det gamla begreppet elever *med* särskilda behov.

En förutsättning för att elever med funktionsnedsättning ska vara delaktiga är att skolan som helhet är tillgänglig rent fysiskt i form av hissar, ramper, hörselslingor, god belysning och anpassade läromedel och hjälpmedel. Men det krävs också specialpedagoger med kunskap, erfarenhet och insikt om vad i miljön som underlättar respektive utgör hinder för eleven, funktionella åtgärdsprogram och möjligheter till fortbildning för lärare.

Arbete

Varje människa har rätt till ett arbete för att kunna vara delaktig i samhället.

En miljon människor, eller var femte person mellan 16 och 64 år, i Sverige uppger att de har en funktionsnedsättning. För ungefär 50 procent av dessa personer innebär det att arbetsförmågan är nedsatt.

Även under år av högkonjunktur då sysselsättningen i samhället i stort ökar, har utvecklingen varit den motsatta för personer med funktionsnedsättning. Under de senaste 12 åren har sysselsättningsgraden till och med sjunkit.

Detta är ett slöseri med resurser och en syn på funktionsnedsättning som rimmar illa med politiska strategier och mål. Det innebär också att alltför många personer med funktionsnedsättning lever under knappa ekonomiska förhållanden. Det är varken ett effektivt eller jämlikt sätt att använda samhällets resurser och det är inte värdigt ett samhälle som har ratificerat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Konventionen har inte satt några spår på arbetsmarknaden. Tvärtom har diskrimineringen och exkluderingen ökat. Eftersom gruppen människor med funktionsnedsättning är mycket heterogen, behövs olika lösningar för olika personer och arbetsplatser. Ett problem är att anpassningen görs då en person är anställd. Därför behövs enligt Arbetsförmedlingen en generell tillgänglighetsreglering som gör att kostnader för anpassning inte är en hindrande anledning för personer med funktionsnedsättning att få arbete. Det innebär att arbetsplatser ska vara tillgängliga även om arbetsplatsen för närvarande inte har någon anställd som har en funktionsnedsättning. Att en människa har en funktionsnedsättning får inte hindra möjligheten att få arbetspolitiska åtgärder, arbetsmarknadsutbildningar, praktik eller starta-eget-bidrag.

En viktig positiv faktor med fler människor med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden är också att det innebär fler möten mellan människor med och utan funktionsnedsättning och det är en av vägarna till att ändra attityder och öka kunskapen och förståelsen.

Fel! Okänt namn på

För att underlätta för personer med funktionsnedsättning att komma ut i arbetslivet behövs att arbetslivet riktas mot den enskildes kompetensprofil och utvecklingsmöjligheter.

Det som också behövs och som uttalats av flera handikapporganisationer är ökad kunskap om funktionsnedsättning då brist på sådan ytterligare försvårar möjlighet till arbete. Myndigheter, kommuner och organisationer behöver ha kunskap om olika funktionsnedsättningar för att kunna ge det rätta stödet och hitta rätt arbetsplats. Därför behövs en satsning på kunskap om funktionsnedsättning inom de myndigheter där personal kan förväntas komma i kontakt med personer med funktionsnedsättning. Regeringen bör utreda hur en sådan satsning kan genomföras och finansieras.

Samverkan

Riksrevisionen tar i sin skrift *Samordning av stöd till barn och unga med funktionsnedsättning – Ett (o)lösligt problem?* (2011) upp bristen på samordning mellan kommuner och landsting och föreslår en rad rekommendationer, bland annat en försöksverksamhet med samordnare för att komma tillrätta med situationer då barn och unga hamnar mellan stolarna.

Det kan till exempel finnas olika åsikter mellan landsting och kommuner om vad som är läromedel (kommunen betalar) eller hjälpmedel (landsting betalar). Resultatet blir att barnet/eleven inte får det stöd han/hon har rätt till.

Stockholm den 3 oktober 2011

Agneta Luttröpp (MP)

Jan Lindholm (MP)